

BULGARIAN

BASIC COURSE

Reader

September 1962

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

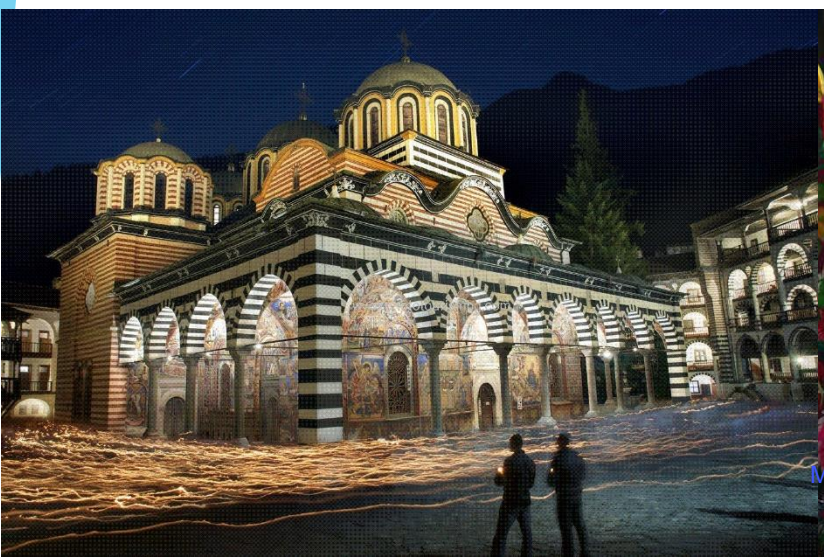

More DLI courses on LivaLingua - Online Language School

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

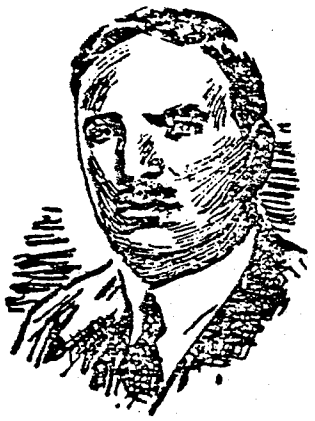

Елин Пелин (Димитър Иванов) е роден през 1878 год. в с. Байлово, Софийско. Той е един от най-добрите български разказвачи. В своите разкази описва селския живот. Особено силни са работите му, в които е отразена селската неволя. Най-хубаво негово произведение е повестта „Гераците". Написал е много стихотворения, весели разкази и романи за деца.

Пролетни гости

В сиромашкия двор на наше Стоичко беше израснала една чудна върба. Още от земята тя се разклоняваше на пет здрави и еднакво дебели клона, които се издигаха високо. Всеки от тях се разклоняваше към върха си още на няколко, и така образуваха грамадна китка, която привечер хвърляше сянка като някой голям баир върху широката поляна.

На тая чудна върба имаше открай време дванадесет щъркелови гнезда, в които лете идеха и мътеха дванадесет чифта щъркели. Цяло събитие беше, когато пристигаха тия дългокраки белодрешковци, които по облекло не се различаваха от жителите на селото.

Още при първия полъх на пролетта, току-що напъпили овошките и дървесата, току-що затичали децата весели и боси по стоплената и влажна още земя, току-що се очистило небето — ето че през улиците и дворищата премине бързо сянка, мерне се пред краката ти, удари на срещната стена, от там — на покрива и изчезне. Дигнеш глава — над тебе лети щърк. Бавно, спокойно и празнично той обикаля

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

от двор на двор, от път на път, сякаш прави първите си посещения. После се завърти бързо и се спусне върху гнездото си на Стоичковата върба. Децата затичат по двора и викат:

— Мамо, мамо, щърк, щърк!

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

После запяват пискливо и заподскачат: „Щърк клечи, аз хвърча! Щърк клечи, аз хвърча!“

Кокошките, подплашени от тия крясъци и от леката сянка на щърка, се разбягват и разкудкудякват тревожно. Петелът дава успокоителен сигнал, хвръква на колата и застава на щрек. Подплашена от тоя шум, на прага излиза Стоичковица с тестени ръце и вика с глас, който се чува по цялото село:

— Какво се дерете, бре проклетници проклети!

Но като вижда щърка, застанал на гнездото, че обръща шия и разглежда родината си по всички посоки, тя застава умилно и дума галено:

— Божичко мили, гост ни дошел. Добре дошел!

Тогава отнякъде излиза нане Стоичко. По дрехите му и по капата му висят дълги сламки.

— Стоичко, щърк! — вика булката.

— Тате, щърк, щърк! — викат и скачат децата.

Нане Стоичко сваля капа, дига глава и дълго гледа щърка с примижали очи.

— Това е Змиярът! — казва важно той.

— Не, мисля, че е Жабарът! — отговаря булката.

— Не, Змиярът е! Гледай жълтото пръстенче над дясното му коляно! Жабарът няма такова пръстенче.

— Е, може да е Змиярът, — съгласява се булката.

От тоя ден в къщата на Стоичка настава радост, а в селото — празник. Всеки ден пристигат нови гости.

Стоичковата върба се изпълня с народ. Тя сякаш това чака — цяла се разлиства. На всяко гнездо стоят по два щърка, радват се на слънцето и тракат с човките си. Едни отлитат, други долитат, мъкнат парцали и клечки и редят домакинствата си в мир и сговор със Стоичковата челяд.

Из „Сборник разкази“

Елин Пелин

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Колчо

Докторът каза сериозно на слепеца:

— Колчо, Огнянов го гони полицията, и заптиетата го дебнат на черковните врата. Той е съвсем изгубен, ако не му се обади.

— Аз отивам.

— Аз сам бих отишъл, но и мене дири полицията. В тебе няма да се взрат, иди — каза докторът.

— Аз за Огнянов давам нещастния си живот, ако го поискат... Какво да кажа? — питаше слепият с живо участие.

— Кажи му само тия думи: заптиетата пазят на вратите на черквата, спасявай се както можеш — после прибави мрачно:

— Ако не са му вече изпратили някого... да го изтеглят с измама из черквата.

Колчо разбра важността на всеки миг и излезе бързо.

Колчо заслиза опипом, като чукаше с тоягата си по стъпалата на стълбата. Но като се намери на двора, той заскори с голяма увереност и влезе в преддверието на черквата. Там се спря и затарашува кърпата си из всичките джебове, за да чуе думите на Шериф-ага, който правеше разпореждане.

— Хасан-ага, — казваше той ниско — иди да заръчаш на другите да си отварят очите... Ако се опре, да стрелят, без да ме питат...

— Ненко, иди, батювото, по-скоро, та извикай даскала Огнянова... Кажи му, че го вика един човек — казваше пък Филчо, пандуринът, на някое момче, както разбра по гласовете Колчо.

Тогава той се уплаши да го не преварят и влезе.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Черквата беше пълна с народ. Тълпата беше извънредно гъста, защото тоя ден имаше твърде много причастници и няколко панихиди. Пътят, прочее, из сред храма беше заприщен. Слепецът затъна като в някой непроницаем лес, тъмен като нощ, която беше вечна за Колча.

Инстинктът го водеше право, но как да пробие тая стена от притиснати ръце, хълбоци, гърди, плещи и крака?

Подир две минути щеше да свърши черквата. Потокът щеше да рукне назад и да повлече Колча в устрема си. И Огнянов тогава беше изгубен! А кой знае, може би в тоя същия миг момчето стигаше до Бойча през други път, и той тръгваше, без да подозира примката. Бедната му благородна душа изпитваше страшни страдания. Той чувствуваше с ужас, че животът на Огнянова виси на косъм, и тоя косъм е той — Колчо, слаб, нищожен, изгубен, почти невидим в това море от хора.

Какво да стори? Колчо се развика с отчаян глас:

— Отворете път, хора! Умирам, издъхвам.

И заблъска гърбовете отпреде си.

При тия викове всеки ударен отзади се отмяташе, за да пропусне нещастния умиращ слепец. Никой не искаше да му издъхне на гърба. По тоя начин Колчо се дотътрузи до трона, дето беше Огнянов. Той го улови с пълна самоувереност и попита ниско:

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

— Вие ли сте, бай Бойчо?

— Какво е? — отговори Огнянов.

Огнянов си тури ухото на устата му.

Когато си вдигна главата, той беше блед.

Една минута мисли. Страшно напрегнатите жили на слепите му очи издаваха силна умствена работа.

Той се наведе пак и пошушна нещо на Колчо.

Па слезе от трона, промъкна се напред и се изгуби при тълпата причастници, които чакаха пред олтара. В същия миг черквата пусна. Навалицата, подобно на отприщен поток, се устреми към вратата. Подир половина час черквата се изпразни от последните бабички, причастници.

Тогава влязоха вътре заптиетата и пандуринът. Онбашият беше разярен, защото Огнянов не излезе. Значи в черквата се крие. Заключиха вратите извътре и захванаха тарашуването. Преобърнаха всичко, надникнаха навсякъде. Огнянов като че потъна в земята! По едно време и попът взе да търси, защура се насам-нататък с недоумение на лицето. Пандуринът му забележи, че не цял човек, а пито едно пиле не може да се укрие между тия пепа.

— Как? Та аз друго търся! — отговори слисан попът.

— Какво?

— Кожуха ми няма, и килимявката, и сините очила в нея.

— Аха, разбра се, Шериф-ага! — извика бай Михал.

— Оня ще ги е откраднал — каза Шериф-ага с вид на човек, който прави голямо откритие.

— Дума ли иска? Грефът трябва да се е облякъл в расото, да е наложил шапката и да е излязъл тъй променен, без да го познаем — поясни пандуринът.

— Право, аз видях на вратата един поп със сини очила — потвърди едно заптие.

— И ти го не хвана, будала? — изкряска началникът му.

— От дека да се сетя? Пие извардяхме не поп, а човек — оправдаваше се заптието.

Из „Под Игото" Иван Вазов

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Захарий Стоянов е роден през 1850 год. в с. Медвен, Котленско. Починал в Франция през 1889 год. До 17-годишна възраст е бил овчар. Сам се е научил да чете и пише. Взел участие в Априлското въстание през 1876 год. Написал биография на Христо Ботев и книгата „Записки по българските въстания“

Аз съм капитан

Наближаваше решителната минута. От параход „Радецки“ се виждаше устието на река Огоста. Христо Ботев и другарите му започнаха да се движат и безпокоят.

Войводата за последен път излезе от стаичката си, разгледа наоколо, видя, че двама от неговите хора са вече при капитана, и бързо се върна. Отвори куфарчето, извади войводска премяна и почна да се облича. Гражданските му дрехи хвърчеха из въздуха. След няколко минути той беше вече войвода. Облеклото му беше от сиво сукно, късо палто с зелени ширити, панталон със сърмени ширити, астраганен калпак, половината червен и с златен лъв на челото; въоръжен беше със сабя и револвер. Имаше бинокъл и рог. Разкошен трицвет се спущаше през рамото с дълги краища на бедрото му. Огнените очи на войводата вдъхваха смелост и уважение.

Той изскочи като вихрушка при своите другари, свирна с рог, издърпа за пръв път сабята и викна с гръмлив глас:

— На оръжие, момчета!

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Разнесе се гръм, трясък, пукот, като че всяка дъска от парахода се трошеше. Вратите на хамбарите изскочиха с резите заедно. На всеки сандък се налепиха по десет-петнадесет души. Чупеха с ръце, риташа с крака, скърцаха с зъби.

Ботев стоеше горд и величествен, подпрян на своята гола сабя. Душата му тържествуваше.

Гръмливият му глас: „На оръжие, момчета!" прозвуча като електричество през ушите на четниците. За няколко минути те бяха наредени с пушки в ръце, гледаха с четири очи войводата и не можеха да му се нарадват и начудят.

— А бе, братя, той прилича на цар! Боже мой, такъв е бил и цар Асен! — казваше едно младо карловче и плачеше.

Поручик Войновски съобщи на войводата, че всичко е изпълнено благополучно, параходът „Радецки" е под неговата команда. Ботев извика:

— Нека дойде капитанът при мене!

Двама четници го доведоха. Ботев се обърна към него:

— Господин капитане, аз имам честта да бъда български войвода на 200 души смели юнаци, които се намираме тук в парахода! Ние отиваме да се бием и мрем за свобода и за права на своя поробен народ!... Оставете парахода на мое разположение. Аз съм тук капитан, моята воля ще се слуша!

Ботев се удари в гърдите и връчи на капитана своето писмо. Той го пое с трепетна ръка, а войводата добави:

— Това сме ние, гостите на твоя параход, господин капитане. Както желаете, така постъпете, но аз ви повтарям, че съм бунтовнически войвода. Задръжте писмото, то ще ви помогне пред вашето правителство и пред параходното дружество.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Развълнуван от разпалените думи и огнения поглед на войводата, капитанът рече;

— Имам чест да ви се препоръчам: капитан на парахода „Радецки".

— И аз имам чест да ви се препоръчам: Христо Ботев, български войвода.

Двамата капитани, българският и австрийският, си подадоха ръка. Разбраха се.

Капитанът свика моряците и им съобщи, че гостите са благородни люде. Българският войвода и юнаците му искат да слязат на българска земя.

— Живейте, братя бугари! — извикаха моряците.

Войводата се обърна към своите другари и извика:

— Знамето! Време е да се развее над великата славянска река!

Обретенов извади знамето от бял вързоп. Моряците намериха гладка върлина, върху която го заковаха. Когато всичко беше готово, Ботев повика най-високия четник и му рече:

— Прекръсти се и го целуни! С него да умреш и врагът да не може да го изтръгне из ръцете ти!

Знаменосецът развя зеленото знаме. Войводата и момчетата отложиха калпаците си. Снеха шапки и пътниците от парахода заедно с капитана.

— Да живее България! — викаха момците и спираха просълзени очи върху народната светиня.

След един час параходът стигна до Козлодуй. Войводата и момците излязоха на брега, забиха свещеното знаме и целунаха светата родна земя!

Из „Христо Ботев" Захарий Стоянов

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

ЕЛИН-ПЕЛИН

Елин-Пелин (Димитър Иванов) е роден в с. Ба лово, Софийско, през 1878 година. Следвал е гимназия в София, но не я завършил, станал учител. След това го назначават чиновник в Народната библиотека.

Елин-Пелин е много даровит писател и голям майстор на разказа в нашата литература. Най-хубавите му разкази са издадени в пет тома. Той познава добре селския живот и го рисува с особена обич, но много често изтъква отрицателните, лошите страни на този живот, а така също — причините и условията, които постепенно го променят, какъвто е напр., големият му и хубав разказ „Гераците", „Андрешко" и др.

Елин-Пелин разказва просто, живо и увлекателно. Много от разказите му са хумористични — пропити с бодро, радостно настроение („Вятърната мелница"). В други разкази той рисува трогателната привързаност на българския селянин към земята и добитъка („Гост", „Старият вол"). Най-голямата му творба е повестта „Земя". Написал е още „Под манастирската лоза", „Летен ден" и „Аз... ти... той..."

Елин-Пелин е един от любимите писатели на децата.

Старият вол

Посред моите спомени за детинството, за топлото домашно огнище, за родното селце, през което протича бързо рекичката, край която си играехме; посред спомените за тая мила родна картина, която тъй приветливо и лъчезарно ми се усмихва, — в моята памет изпъква голямата кокалеста фигура на Белча, нашият стар вол.

Влачил оралото дълги години безропотно, с великото мълчание на волската душа, той беше вече изнемощял. Баща ми беше го отгледал от малко теленце и знаеше целия му живот. Той обичаше този стар труженик — негов другар, и не помнеше нищо лошо за него. Жалеше го от сърце, не искаше да го продаде, нито пък го мъчеше повече с работа, а го остави да живее свободно и леко на старини.

Бедният Белчо! Какъв мъченически изглед имаше и каква кротка душа носеше! Той беше най-едрото животно в село, бял като прясна сняг, с големи тъмнобисерни рога, извити над челото му като лира.

Белчо обикновено лежеше в двора, под сайванта, обиколен от грижите на дечурлигата. Ние го чешехме, милвахме, носехме му храна и кичехме рогата му с големи китки. Той

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

ни гледаше приятелски с големите си черни очи, толкова мили, умни и толкова жални, като че искаше да каже нещо Ние се взирахме в очите му и питахме:

— Какво, Белчо? А... Кажи... Искаш ли нещо?

Белчо заклащаше глава, въздъхнеше дълбоко и почнеше бавно да преживя с беззъбата си уста.

Ние му давахме изобилна храна. Той вечно ядеше, вечно преживяше и при все това беше страшно мършав. Хълбоците му бяха хлътнали дълбоко, ребрата му се четяха, а кокалите на плещите, и прешлените на гръбнака изпъкваха като зъбестите чуки на Стара планина.

Всяка сутрин Белчо ставаше, отърсваше се от сламата, облизваше си натръпналите от лежене меса, излизаше изпод сайванта и тръгваше към реката да пие вода. Той вървеше по пътя бавно, спокойно, равнодушно и държеше главата си гордо, сякаш съзнаваше великото дело, което е оставил след себе си. И със своите хлътнали хълбоци, с красивите си рога, на които стояха нашите китки, с чистотата си, с цялата си колосална фигура, — той беше величествен.

Белчо отиваше до реката, пиеше вода и пак спокойно, без да погледне на страна, се връщаше на мястото си под сайванта. Привечер той пак излизаше самичък и пак се връщаше. Той никога не грешеше часовете на тия малки разходки, а хората по тях си мереха времето като по часовник.

Лете ние го пращахме на паша със селските говеда. Но понеже те ходеха далече по горите, катереха се по хълмовете и камънаците, това беше трудно за него. Няколко вечери той изоставаше и се връщаше късно. Един път той се изгуби, и баща ми цяла нощ го търси из гората.

Тогава той реши да изпраща Белча не вече с говедата, а с телците. Те не ходеха далече, не се завираха по горите и за Белча нямаше опасност да се изгуби.

Първия ден той не иска да върви с тия палави дечурлига и се върна обиден, още не излязъл от селото. Телчарчето напразно се бе опитало да го откара. Белчо беше изфучал така сърдито и така страшно си бе навел рогата към него, че то се уплашило и го оставило на свобода. Втория ден, след сръдни и колебания, той отиде, но към обед се върна пак. Телците, тия луди малчугани, с завити опашки и волни подскачания, бяха го обидили с своите немирства.

След няколко дена Белчовата упоритост беше победена. Той се покори на съдбата. Хората излизаха нарочно да го гледат като тръгва. Когато телците се събереха и тръгнеха сред облак прах, подкарвани от телчаря, Белчо сякаш силом тръгваше наедно с тях. Отвреме-навреме той изфучаваше към някое немирно теле и му показваше острите си рога.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Сутрин рано, щом Белчо чуеше гласа на телчаря, излизаше из портата и се изпречваше на мегдана, с очи отправени към зеленото поле, по което първите слънчеви лъчи току-що пукаха росните капчици, и дълго гледаше нивята, които е порил, ливадите, гдето е някога пасъл. Влажните му очи гледаха тъжно и не можеха да се нагледат. Той въздишаше дълбоко, като човек. Какво ли ставаше в тая безропотна, мълчалива душа?

Веднаж Белчо заболя. Той не излезе от сайванта, не отиде на мегдана да погледне полето, а остана да лежи. Космите му бяха настръхнали. Тялото му трепереше трескаво. Очите му гледаха болно и в тях се четеше мъка. Покрихме го с чул, дадохме му вода. Той потопи ноздрите си, извърна глава и изпъшка тежко. Повикахме бързо налбантина, който знаеше да лекува. Той го прегледа внимателно, дърпа го за опашката, тегли му ушите, обръща му клепачите. Най-после му надуха с една цев някакъв чер прах в носа и го остави.

Няколко дена Белчо лежа страдащ и съсипан, като не поглеждаше нито храната, нито водата, която му носехме. Той отслабна страшно. Тялото му стана плоско, като дъска. Когато почна да яде и да се изправя, той едвам се държеше на краката си.

Беше хубав пролетен ден. Празник. Хората се връщат от черква, весели и пременени. В нашата градина бяха нацъвтели старите сливи. През нощта беше валял дъжд. Въздухът беше пресен, небето — чисто и ведро. Слънцето беше изскочило над баирите, светло, хубаво, празнично, като че бе излязло из черква заедно с хората.

Белчо имаше по-бодър вид. Зарадвани от неговото оздравяване, ние бяхме му вързали на рогата големи пресни китки от коприва, кукуряк, сливов цвят и иглика. Милвахме го, чешехме го и той сладко премижаваше.

По едно време той бавно се отдели от нас, тръгна и, като се крепеше с усилие на краката си, излезе из портата все така величествен и хубав, какъвто си беше, само че много по-слаб. Поискахме да го спрем, но мама ни каза да го оставим да се разходи. Тръгнахме след него.

Белчо се отправи по пътя към реката. Хората, които не бяха го виждали дълго време, се спираха и казваха: „Бедният Белчо!"

Той отиде на реката, пи вода, стоя дълго и, като никога, не се върна дома, а се обърна към близката наша нива, гдето се люлееше току-що вретенила ръж, в чиито вълни се обаждаше пъдпъдък и над която играеха малки пеперудки. Белчо

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

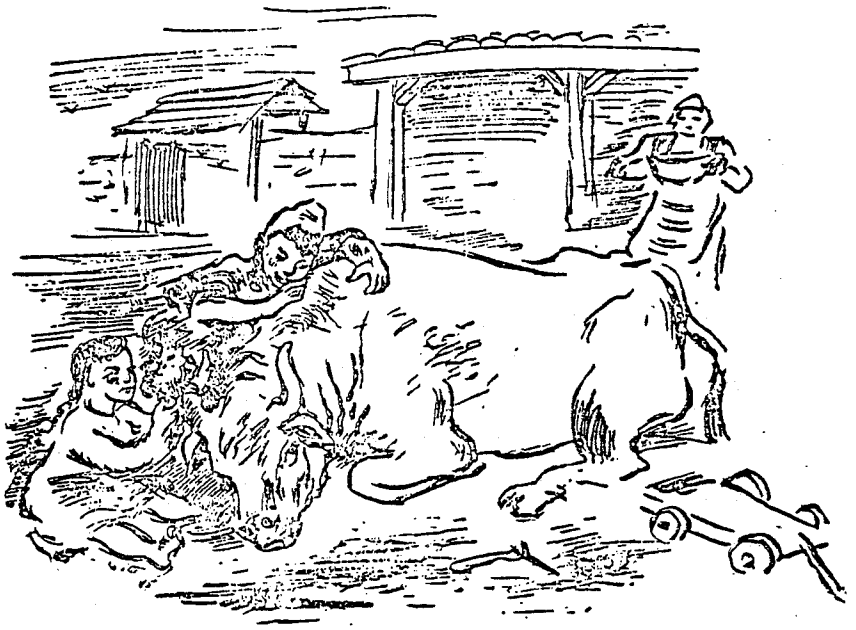

спря край нивата, погледна я като нещо познато, близко и откъсна няколко стръка трева от крайчеца. Внезапно той се заклати цял и падна с дълбока въздишка. Изплашени, ние заплакахме и припнахме да кажем в къщи.

Когато се върнахме пак с баща си, Белчо лежеше мъртъв край нивата, с глава изопнатата върху цветистия слог, с очи отворени широко към синьото небе, жални, мълчаливи и хубави, но вече без поглед...

Така умря този стар труженик, тоя мълчалив наш приятел.

Край нивата, която някога беше орал и край която дойде да сложи уморената си глава, ние погребахме стария вол в дълбок гроб, както се погребва човек. Над тоя гроб, покрит с бели камъни, напролет расте разкошна трева.

Месността, гдето се намира тоя самотен покойник, хората нарекоха „Белчов гроб".

И всякога, когато аз посещавам селото си, не забравям да се поклоня на два мили гроба — майчиния и на Белча.

Из „Разкази" Елин Пелин

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

ВАСИЛ ДРУМЕВ

Роден в гр. Шумен през 1841 година. Той е творец на първата българска повест. Учил се в родния си град, а след това — в Одеса. Още като ученик написал повестта „Нещастна фамилия". Увлечен от народното движение, той постъпил в легията на Раковски. След като се върнал, завършил семинария в Одеса, а после и духовна академия в Киев. С няколко учени българи основал в Браила „Българско книжовно дружество" (сега — „Българска академия на науките"). Написал първата и най-хубава българска драма „Иванко, убиецът на Асена". Станал епископ в Тулча, под името Климент. След освобождението бил избран за Търновски митрополит. Проявил се като добър оратор и взел живо участие в политическия живот на България. Починал в Търново през 1901 г.

В. Друмев разказва живо, увлекателно и умее да трогне читателя.

Из „Иванко, убиецът на Асена"

Драма в 5 действия

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТО

Сцена втора Царските палати.

Явление VI.

Мария и Иванко.

Иванко (изкача пред Мария). Стой, Марийо! Къде отиваш?

Мария (уплашена, отскача назад. Закриля се с ръце и гледа уплашено Иванка).

Иванко (усмихнато). Тъй ли ти е драго, че ме виждаш, Марийо?

Мария (уплашено). Що търсиш тука, Иванко, в това време? И отде се взе?

Иванко (жаловито). Бягам, Марийо, спасявам си живота.

Мария (с безпокойство пристъпва към него). Ти си в опасност, Иванко? Има опасност за царството, за татка, за тебе? (безпокойно сключва ръце).

Иванко. Сега вече не съм в опасност, Марийо: твоята любов ми спаси живота.

Мария. Но, Боже мой! Кой би дръзнал да те гони, Иванко? Кои са тези твои врагове?

Иванко. Враговете ми са силни, Марийо. Но кажи ми, обичаш ли ме ти?

Мария. И сега ли питаш?

Иванко. От цяла душа и сърце?

Мария. Ти си тук и в таквоз време, ключът от тайните врата у тебе, а татко не знае за това, та още ли питаш ти!

Иванко. Като е така, помогни ми, Марийо. Само ти можеш сега да ме направиш доброчестен или да ме погубиш.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Мария. Та какво има, Боже мой! Какво има?

Иванко. То е страшно нещо, Марийо: аз бягам и се крия от татка ти.

Мария (уплашена се подръпва). Какво? От татка?

Иванко (горчиво се усмихва). Не ти ли се вярва? Слушай, Марийо. Докато бях още малък, аз обичах да си кича главата с венци и корони от книги. Когато пръв път взех шлема в ръка и препасах меча на пояс, аз се видях злочест, дето нямаше на главата ми такава корона, каквато носеше татко ти...

Мария (безпокойно и страхливо почва да слуша).

Иванко. И на бойното поле, в най-страшните минути, аз ставах триж по-страшен за неприятеля, защото в тази минута ми дохождаше на ум за царска корона... Най-сетне ми прошепнаха, че короната може да бъде моя, стига да имам аз желание...

Мария (страхливо). Спри, Иванко!

Иванко (клати глава и жлъчно се усмихва). Марийо! От тогава насам аз не съм виждал ни минута спокойствие. Бивал ли съм между веселите си приятели, тая корона се е изпречвала отпреде ми, и в най-безгрижните смехове на приятелите си, аз съм се чувствувал най-злочест... Лягал ли съм да спя, татковата ти корона е разгонвала съня от очите ми, изправял ли съм се на молитва, Бог е бягал от мене...

Мария. О!... (закрива лицето си с ръце).

Иванко. Марийо, Марийо! Да знаеш колко нощи съм прекарвал без сън, колко горчиви сълзи съм проливал и—сé за тази корона... Аз се мъча, Марийо, много се мъча...

Мария (без да си открие лицето, съвзема се). Татко! Татко!

Иванко. Аз трябва да си постигна желанието, Марийо, или да загина. И ти, ако имаш капка любов към мене...

Мария (открива лице, гледа на Иванка и чупи ръце). Ето защо си дошъл!... Ето защо ти е бил ключът от тайните врата!... Ето защо толкова ми забраняваше да не казвам на татка...

Иванко. Страшна е минутата, Марийо, а всичка ми надежда е в тебе сега. Не ще ли помогнеш ти на твоя Иванко?

Мария (отчаяно вдига и сключва ръце). Ох! Това ли е била твоята сърдечна любов към мене? За туй ли са били хубавите ти любовни думи? Татко, татко, какво направих аз?... (удря се по главата).

Иванко (горчиво се усмихва). Та лошо ли стори? Мене ме гонят, мене ме търсят из цяло Търново и, ако да не беше твоята любов, аз сега щях да бъда в ръцете на враговете си.

Мария (хваща се за главата). Моята любов! Моята любов!...

Иванко. Но ти плачеш и се биеш по главата! Това ли е била твоята дълбока любов към мене? Така ли си готова ти да жертвуваш зарад мене мило и драго?

Мария (отчаяно чупи ръце).

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Иванко. Добра любов... (смее се).

Мария (изведнаж престава да чупи ръце и гордо се изправя). Иванко!

Иванко (гледа я мълчишком. После). Така, Марийо! Трябва или цар да стана или да загина.

Мария (само го гледа).

Иванко. Склони, Марийо, и раздели с мене царуването, заклевам те в любовта ти към мене!...

Мария (стряска се). О, злочеста аз!... И татко нищо не знае! (тръгва).

Иванко (улавя я за дрехата). Стой, Марийо! Аз виждам гняв и презрение в твоя поглед. И така, ти нищо не ще направиш зарад мен!

Мария (мъчи се да се издръпне). Иди си, бягай от тука, Иванко!

Иванко (преграждa й пътя). Аз не дойдох, за да бягам от тука, Марийо. Я погледни! (хвърля си горната дреха).

Мария (подръпва се назад). Ти си с оръжие!

Иванко. В палата стражите са мои, всички велможи са с мене. Татко ти ще загине, Марийо.

Мария (стреснато, сключва на гърди ръце). Моят татко ще загине! Моя мил татко! (пада на колене). Иванко, не убивай татка ми!

Иванко (смутено). Той... Асен не ще загине. Само склони, Марийо, да разделиш с мене царуването.

Мария. Моля ти се, о, моля ти се, не го убивай! Убий мене, Иванко.

(Бие четвърта стража).

Иванко (стряска се). Чуваш ли? — Четвърта стража! Четвърта стража, Марийо, — разбираш ли ти! (тръгва).

Мария. Не го убивай, Иванко! Моля ти се...

Иванко. Склони, Марийс! След минута ще бъде късно (тръгва пак).

Мария (улавя го за дрехата). Милост! Милост искам от тебе, Иванко...

Иванко (дърпа се). Пусни ме!

Мария. Моля ти се...

Иванко (издръпва се и бежишком отива).

Мария. Ах...: (пада по очите си и пак бързишком става). Де си, Иванко! (тича слисана насам-нататък и излиза).

Васил Друмев

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

АЛЕКО КОНСТАНТИНОВ

Алеко Константинов е най-добрият ни хуморист. Роден е в Свищов през 1863 година. Учил се в родния си град. Продължил образованието си в Габрово и Русия. Като свършил право, дошъл в София и станал съдия, а след това — адвокат. Скоро се посветил на книжовна работа. Почнал да печата подлистници (фейлетони), в които усмивал тогавашните политически и обществени нрави. Обичал да пътува и посетил международните изложби в Париж, Прага и Чикаго. За пътуването си до Америка разказва духовито в най-хубавата си книга „До Чикаго и назад". Той имал случай да срещне много българи, които го поразявали със своята простащина, невъзпитание, себелюбие, алчност, лъжа и подозрителност. Техните смешни проявления описва в книгата си— „Бай Ганю", с която става известен. Тази книга е преведена на много чужди езици. Направил е хубави описания на красиви кътове от нашата родина. Тъкмо в разцвета на писателската си дейност, той падна убит от злодейски куршум недалече от гр. Пещера, на 24 май 1897 година.

Алеко Константинов е много добър наблюдател. Вижда опъкото в живота и умее да го изобрази майсторски. Ала той не бичува много остро, а по-скоро усмива недостатъците на обществото и отделните хора. Зад всеки написан от него ред се чувствува доброто, златно сърце на писателя. Алеко Константинов обича природата, възхищава се от живописните кътове на България. Туристите го тачат и обичат, като свой приятел и учител. Той усмива лошите страни на българина, но вярва в тяхното изправяне, защото такива, каквито са дадени от А. Константинов, те са плод на съществуващите условия в живота. Променят ли се условията на живота, ще се отстранят и бай-ганювските прояви в българина.

Пази Боже, сляпо да прогледа

I.

Продаде дядо Петко една нивица, взе някоя пара, нарами една торба с хляб, хвана тоягата, па „Сбогом, жено!" — „Прощавайте, селяни!" — „Сбогом, мъжо!" — „На добър час, дядо Петко!" — и замина за Цариград.

Прегърбен от трудове и неволи, прегърбен от старини, крачи дядо Петко към ... Цариград!

Стига Габрово, заминава го, поема Балкана... Ох, чедо, мило си, чедо!... Преваля Св. Никола, минува Шипка, Казанлък, Загора. Спира се, почива, хапва, поспива и пак закрачва...

— Далече ли е, синко, Цариград? — пита дядо Петко работните селяни.

— Далече е, дядо, далече! Ами за какво си се наканил чак до Цариград, дядо?

— Син имам там, дядовото, син; барабар с консула е там, в консулатото...

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Стига дядо Петко Едрене. Град голям. Като плъзнал оня ти свят... Да се замае главата на човека... Вижда старецът една чешма, спира се, мокри си спечените опинци, ръси със студена вода главата си, посядва малко да почине на кьошка около шадравана и пак закрачва напред. Пита, разпитва и християни, и турци, накъде е цариградският път, и бърза да излезе вън от града и там, на полето, да подкрепи със сън старчески сили. Сипнала, не сипнала зора, става дядо Петко, протегне се, изпращят вкоченясалите стави, нарами торбицата и пак повлече подбитите си нозе...

— „Далече ли е, аго, Цариград?“ — „Далече е, дядо, далече е!“

Много мина, малко остана. Напряга бедният старец последни сили и пристъпва. Минува още ден, два, пет дена. Гледа странникът — железницата сегиз-тогиз изфучи покрай него и се изгуби из мъглата... Ех, де да е дядо вътре, лесно би видял чедото си, би му се нарадвал!... Ала сиромах е дядо, не може да плати за железница... Минават още два дена... „Далече ли е, аго, Цариград?“ — „Близу е, близу е, половин ден път!“

— „Да си жив, аго, за добрата дума!“ — отговаря дядо Петко. Ободрен от близостта, той почва по-бодро да крачи и замръква пред самия град.

Уморен е дядо Петко, ала хваща ли го сън... Задреме малко, и ето чедото му Христо изпъква пред очите му такова, каквото си го знае на портрета, с жълти копчета. Спуща се да го прегърне и... стрясва се дядо, пробужда се. Пак задреме, и ето чедото му Христо по ризица. На кълчищената риза жълти копчета, и тия копчета светят, бляскат... Смеят се, всички копчета се смеят... не, не се смеят, а звънци дрънкат... много, много звънци... Облаци прах, и в праха звънци, звънци... и дядо тича подир звънците, тичат подир него селяните и викат: „Хей, брей!“... Тича дядо и ха да стигне звънците, спъва се в една купчина жълти копчета; копчетата се пръсват и почват да дрънкат и да се смеят... Стресва се дядо Петко, събужда се — зора едва-едва се сипва, а около него по полето цяло стадо овни дрънкат с звънците и блеят.

Стана старецът, нарами торбата, прекръсти се и след малко потъна в спящите улици на грамадния град. Видя той едно кафене отворено, слугата по чехли полива с ибрик и подмита пред вратата на кьошка, на който бяха насядали вече няколко ранобудни старци — турци. Отби се дядо Петко: „Добро утро!“ — Дал ти Бог добро! — отговарят старците и сторват място на нашия пътник. От дума на дума, разприказват се, разпитват го, откъде е, защо е дошъл. Дядо Петко им разправя, че е дошъл при сина си, който е барабар с консула, в еди-кое си консулато. Турците го похваляват, че е

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

отхранил такова чедо и му поръчват кафе. Изпива дядо кафето, изпушва една лула тютюн, дават му турците едно момче да го заведе чак до консулството.

II

Дядо Петко влезе в консулството. Гавазинът го погледна отвисоко, но сетне се смекчи, когато старецът му каза, че е баща на Белокровски.

— Той спи още, дядо, ще почакаш един час, — каза му гавазинът и го въведе в стаицата на вратаря, гдето го нагости с чай.

— Ами защо спи още, нали съмна вече? Да не е нещо болен? — пита със стегнато сърце старецът.

— Не е болен, дядо, здрав е. Те така спят големците, — отговаря гавазинът.

— Ами че той големец ли е? — пита дядо Петко и сърцето му трепери от радост; чаят се разлива от чашата, попарва ръката на дядо Петко, но той не усеща.

— Големец е дядо, големец е. Блазе ти, че имаш такъв син!

— Големец, а? Хе, хе, хе! — и сърцето на дяда Петка ще изхвъркне от радост.

— Ами той не ви ли е говорил нещо за мене... а?

— Не ни е говорил, дядо, — той с нас много-много не приказва. Все с консулите има работа.

— Тъй а? С консулите? Хе, хе, хе!... Ами с пашата приказва ли? — пита старецът, като се наслаждава предварително от отговора.

— Кой ти гледа пашите, той с везира приказва!

— С везира!... Па има си хас, да речеш, че и със султана приказва! — пуща предпазливо блаженият старец.

— Разбира се, че и със султана.

— И със султ... — сълзите задавиха стареца; не можа той да понесе толкова щастие и рукна неудържим поток от радостни, блажени сълзи...

III

Звънецът възвести пробуждането на големеца. След половин час, когато слугата му внесе чай, гавазинът, последван от дяда Петка, почна да възлиза по стълбите. Той кроеше в главата си план, как да устрои срещата, за да излезе по-силна изненадата. И реши да почука на вратата и да въведе бащата, без да съобщава предварително. И наистина, почука, отвори вратата и бутна дяда Петка в стаята...

— Баща ви, ваше високоблагородие! — извика тържествено гавазинът. Големецът остана като гръмнат, изтърва чашата с чая и... колебанието му трая само една секунда... Той скочи от стола и, като изгледа с най-голямо презрение бащата си, изрева:

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

— Какво? Как ти смееш да ми водиш в кабинета такива!..
— Христо!.. Чедо! — изтръгна из гърдите си дядо Петко.
— Изведи го!.. — кресна големецът с разтреперан глас и, като грабна от масата една шепа пари, подаде ги грубо на гавазина и му изръмжа със стиснати зъби:

— На, дай му тези пари, па да се маха оттука, чу ли?
— Слушам, ваше високоблагородие!...

И негово високоблагородие Христофор Петкович Бедокровски затръшна ядосано вратата...

Из „Съчинения" Алеко Константинов

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

ИВАН ВАЗОВ

Роден в Сопот през 1850 година. Той е не само най-видният наш писател след Освобождението, но и с право наречен патриарх на българската литература. Баща му бил търговец. На майка си поетът дължи твърде много. Тя обичала да чете и вдъхнала у сина си любов към книгата. Име на поет му спечелило стихотворението „Боръ".

Баща му искал да го направи търговец и затова го пратил в Ромъния при чичо му. Там Вазов се запознал с българските хъшове. Като се върнал в Сопот, взел участие в подготовката на въстанието. Преследван от турците, избягал пак в Ромъния. След освобождението се посветил изцяло на писателска работа. Починал в София на 22 септември 1921 година. Гробът му е до старата църква „Св. София".

Иван Вазов е работил около петдесет години. Писал е: стихотворения, поеми, разкази, повести, романи, драми, комедии, пътни бележки и статии, но остава като голям майстор на стиха и романа:

Една българка

След обед на 26 май 1876 година — ден, в който бе разбита при „Волът" Ботевата чета, и сам той падна, пронизан от куршума на черкезката потера — на левия бряг на Искъра, срещу Лютиброд, стояха куп жени лютибродчанки и чакаха ред да минат реката с ладията, която беше на оня бряг. Когато лодкарят се върна и подкани жените по-бърже да влязат в лодката, две конни заптиета дойдоха откъм Челопек. Те разблъскаха жените, а лодкарят подкара конете им в лодката. Единият от заптиетата се спусна да бие жените с камшика си и викаше: „Никоя гяурка вече да не приемаш!" Посърнали от страх, жените се върнаха назад.

— Аго, чакай, молим ти се! — извика една селянка, която тичешком идеше от Челопек.

— Ти ли си, Илийце? Ах, гиди гяурко!.

— Аз съм, Хаджи Хасан ага. Пусни ме, за внучето... То е болно ... отивам в манастира...

— Какво ще чиниш там?

— Ще му чета.

Турчинът помисли, па каза презрително: „Хà влизай!"

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

*

Баба Илийца действително бързаше да стигне манастира, защото, когато минуваше през „Церовата гора", пред нея се изпречи някакъв момък с чудати дрехи, с ширити на гърдите и с пушка; лицето му беше изпито и бледно. „Бабо, хляб, умирам от глад!" — каза той. Тя се сети, че той е от ония, които сега гонят. Тя потърси в торбата и видя, че е забравила да вземе хляб; само сухи корички останали на дъното. Даде му ги.

— Бабо, мога ли да се скрия в това село?

— Не може, синко, не може! Сега там е огън! Тя помисли малко, па каза: „Скрий се, синко, сега в гората. Тая нощ тук ме чакай пак. И хляб ще ти донеса, и някоя дреха." Изпитото лице на момъка светна от надежда. „Ще те чакам, бабо!" — рече момъкът, и тя видя, как той се изгуби в гората, като накуцваше. Очите й се наляха. Тя се спусна към Искъра бърже и мислеше: „Да направя това добро. Клетникът! Какъв беше! Белки и Бог се умилостиви и поживи детето. Божичко, запази го: българин е, за християнска вяра е тръгнал курбан да става! Божичко! Помогни ми да стигна в манастира!"

Нощта покриваше с тъмното си було Черепишкия манастир. Клисурата мълчеше плахо под тъмното небе; реката монотонно и жаловито шумеше в дола и се губеше между надвесените скали. Спеше манастирът, глух и пустинен.

На манастирските врати се похлопа. Кучетата лавнаха. Хлопането се повтори и потрети. Един ратай излезе на двора. В същото време излезе от килията и един калугер.

— Иване бре, кой тропа? Някой от ония ще да е. Не отваряй! Чакай, първо питай!

— Кой е там? — попита ратаят.

— Аз съм, стрина ти Илийца.

— Сама ли си?

— Сама, с внучето си.

Ратаят се увери и отвори вратата. Калугерът я изгледа:

— Какво дириш тука? — попита той.

— Внучето ми е болно. Где е дядо игумен, да му почете?

— В Берковица е.

— Почети му ти!

— Ти си луда, та ни караш да отваряме манастира сред нощ! — каза той. Но нямаше как; влезе в килията, облече се и отидоха в черквата. Илийца приближи детето до светлината: то беше жълто като восък.

— Та то е умряло, — каза калугерът. Очичките му обаче, хлътнали дълбоко, се полуотвориха и светнаха като две звездици. Той бърже прочете молитвата и покани бабичката да отиде

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

да спи на чардака. Но тя го спря: „Чакай, отче! Като идех от село, там, в нашата гора. . .“ Той разбра и извика: „Не искам нищо да ми обаждаш. Каквото знаеш, знай го за себе си. . .“ Тя му каза, че ще си върви, и той се отправи към портата. Селянката взе половина пита хляб от ратая, взе детето и излезе. Портите отново се заключиха след нея.

Баба Илийца стигна пак до Искъра. Ладията стоеше до брега заключена. Лодкарят отсъствуваше. Помисли тя, па остави детето и започна да върти кола, за който бе вързана лодката с железен синджир. След половинчасова страховита работа колът се поклати и тя го измъкна. Синджирът издрънка. Баба Илийца с детето влезе в лодката и мина на другия бряг. Тя тръгна нагоре и влезе в гората. На мястото, гдето срещна бунтовника, тя забеляза човешка сянка и позна, че е той. Бунтовникът я посрещна.

— Добър ти вечер, момче! На! — и тя му подаде хляба.

— Благодаря ти, бабо! — отговори той покъртен.

— Чакай, облечи и това отгоре! — и тя му подаде връхната дреха, с която бе покрито детето. Взех я от манастира скришом — Боже, прости ми, грях сторих! — Илийца бе смъкнала от пармаклъка на манастира тая дреха и мислеше, че е на ратая, ала тя се оказа калугерско расо!

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

И те тръгнаха. Той й разправи, че е изгубил четата при лозята на Веслец и два дни се скитал, за да намери дирята й.

— Върви, синко, върви! — каза баба Илийца.

— Къде, бабо, къде ще се дяна сега?

— Как къде? У дома!

— Истина ли, бабо? И той се наведе, та й целуна ръката.

Но той куцаше и мъчно вървеше. Тя взе пушката му и го хвана под мишницата. Вдълбочиха се в „Церовата гора".

Из „Пъстър свят" Иван Вазов

ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ

Роден през 1850 година в с. Медвен, Котленско. До 17 годишната си възраст бил овчар. След това станал абаджия в Русе, гдето ревностно посещавал читалището и чрез самообразование разширил и допълнил знанията си. Отличил се през време на Априлското възстание като един от най-предните борци. Всичко, що видял, чул и преживял, той изложил в много хубавата си книга „Записки по българските въстания". След Освобождението взел участие в политическия ни живот, бил е председател на Народното събрание. Починал в Париж през 1899 г.

Освен историческите си записки, Захарий Стоянов е написал „Биография на Васил Левски", „Биография на Христо Ботев" и „Чардафон велики". Той разказва извънредно живо и увлекателно. От творбите на тоя самоук писател са черпили поука наши големи поети и писатели като Ив. Вазов, Пенчо Славейков, Йордан Йовков и др.

Хвъркатата чета на Бенковски

Цялото тържествено шествие с осветеното Панагюрско знаме спря отвън града, на зелената поляна. Знамето забиха сред поляната и множеството се нареди наоколо. Тогава Бенковски застана близу до него и, като се обърна към въоръжените юнаци, пламенно заговори:

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

— Ние трябва да бъдем навсякъде и никъде. Най-важната ни задача ще бъде, да действуваме така, че да смутим неприятеля още в началото на борбата. Това не можем достигна, ако действуваме само на едно място, в един град или пункт. Най-голямо внимание трябва да се обърне към селата, към селските бунтовници, които, като по-прости, най-малката несполука може да ги обезсърчи и да ги накара да сложат оръжието. Ето защо, трябва да определим една подвижна чета от най-решителните юнаци, която да обикаля от село на село, да насърчава и поддържа духа на населението. На тая чета, за по-добре, аз мисля да стана предводител. Тя ще бъде като вихрушка и начаса ще се намира там, гдето е нужно нейното присътствие.

Тоя план на Бенковски се одобри от множеството.

— Виждате, че задачата на тая чета ще бъде една от най-трудните, — продължи Бенковски. — Тя ще служи като образец на всички въстаници, които ще посети и подкрепи. . Прочее, за тая чета искам измежду вас достойни юнаци, които се наемат да изпълнят следните условия: първо, да бъдат добри мерачи, та където померят, да им не падне напразно куршумът; второ, в случай на нужда да търпят по няколко дена гладни и жадни; трето, да бъдат добре изпечени на път, та заедно с конете да търчат; четвърто, да изтрайват за сън по няколко нощи.

Свършил, не свършил още Бенковски, отведнъж множеството се разклати, да даде път на един непознат, който държеше пушката си над главите на другите. С кривнат калпак, който затуляше едното му ухо, той застана със страхопочитание пред Бенковски и каза: — Войводо, аз се наемам да изпълня всичко това!

Силно ръкопляскане и „браво“ последва от страна на народа в чест на непознатия юнак.

От хиляда и повече въстаници, които се намираха на това място, само стотина се решиха да изпълнят условията на Бенковски. Те минаха на една страна и писарите ги записаха един по един.

След малко шествието се завърна все тъй тържествено в Панагюрище. Избраната чета тръгна отделно.

II

Късно вечерта, след тържеството, получи се известие от Петрич, че околните турци и черкези се опитали да нападнат. Бенковски реши да отиде в Петрич, гдето неговото присътствие беше необходимо. Колкото по-добри коне имаше в Панагюрище, всички бяха отстъпени на нашата хвърката чета.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Към един и половина часа след полунощ, ние се метнахме на конете и заминахме за Петрич. Въодушевлението между хвъркатата чета нямаше граница. Щом излязохме от Пангюрище и помирисахме зелената гора, гръмнаха патриотични песни.

Пътят ни за Петрич беше през село Мечка. В последното заварихме само няколко въоръжени селяни, които бяха оставени за стража. Останалите жители се бяха изнесли в гората.

В Поибрене отпочинахме малко и, щом пукна зора, ние тръгнахме по шумливата Тополница, на която двата бряга са покрити с гора. Дойдоха няколко въоръжени селяни от Петрич да ни посрещнат. Те ни известиха, че всички петричани са на крак от два дена и чакат войводата. Селото Петрич беше един от главните въстанически пунктове.

Слънцето наближаваше да се подаде, когато гласът на дървеното клепало се разнесе из коритото на Тополница.

Още няколко минути път и ето напреде ни пъстро множество мъже и жени, излезли от селото да ни посрещнат. Наредихме се по двама и певците запяха: „Не щеме ний богатство. . .“ Като наближихме до онова място, гдето беше спряло множеството, всички си свалиха калпаците и почнаха да се кръстят. Някои коленичиха на земята и плачеха като малки деца, че ги сподобил най-сетне Господ да видят с очите си българска войска и българско знаме.

Заедно с петришките жители беше излязъл и старият поп Христоско с кръст и кадилница в ръка. Той благославяше на ляво и дясно. Вместо да подлага за целуване своя кръст, той сам целуваше нашето знаме и дръжките на ножовете.

Бенковски и щабът му слязоха в къщата на Иван Домусчоолу, а четата, под предводителството на Крайча байрактара, отмина селото и спря на високата могила при гробищата.

Скоро жени и момичета, с песни и гайди, с мотики и лопати на рамо, излязоха от селото навън, да копаят окопи. Всички майстори, железари и дърводелци, бяха събрани на едно място. Дадоха им се наставления да приготвят назабавно три-четири дървени топа. Разшаваха се и петричани. Всеки напуща работа и се притичва на помощ за общото дело. Гърлестият селски глашатай предаваше на всеуслишание заповедите на петришката разпоредителна комисия.

— Толкова оки хляб, толкова агнета да бъдат готови! — викаше той. — Жените да вървят с лопати и мотики на старите гробища! Царството ще се превземе. . .

Всичко доби бунтовнически изглед.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

След обед Бенковски излезе вън от селото да посети укрепленията и лагера на четата при старите гробища. Работата кипеше. След свършване на всеки окоп, работниците се залавяха на хора. Гайдите не млъкваха. Нашата хвърката чета беше побила байрак на върха на могилата. Заморените момчета вълчешки късаха крехките агнета на зелената морава, с изправени пушки на рамо, готови всяка минута да скочат.

Когато войводата даваше заповеди и наставления, отведнаж обезпокоителни гласове се разнесоха по насипите и две пушки изгърмяха от върха на ближната рътлина, гдето имаше стража.

— Турците идат, черкези нападат! — викаха караулите.

Колкото въоръжени селяни имаше в старите гробища, всички се нахвърлиха в окопите и се приготвиха за бой.

Из „Записки по българските въстания"

Захарий Стоянов

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Среща

1

Докторът надничаше през дупката.

— Някой иде. Марийка! — каза той.

Огнянов устреми поглед също в дола.

— Не е Марийка. Марийка е по-дребна и в синьо облечена.

— Таз е в черно и носи вързоп.

— Рада! — извика Огнянов, като скокна.

И докторът скокна.

Огнянов се изправи цял на входа на воденицата и замаха с две ръце.

Рада, която от няколко време се луташе из камънаците да дири Бойча, сега го видя. Тя се спусна към него и след един миг беше във воденицата.

— Радке!

— Бойчо! Бойчо! — плачеше тя и едвам поемаше дъх и притискаше главата му до бузите си.

Докторът присъствуваше, дълбоко покъртен от тая сцена.

Но Рада изведнаж побеля като стена,оттегли се от Бойча и извика:

— Бягай, Бойчо! Аз забравих да ви кажа... Бягайте!.. Видели са те тука и турците идат! По-скоро, бягайте в планината! — повтаряше Рада уплашена...

— Как? — извика Соколов, като че не вярваше ушите си.

— Видяла те циганка и обадила, преди аз още да видя Марийка... Като идех, от към лозята се спущаха сган башибозуци, па взеха пътя за насам... Те за тебе идат, Бойчо. Ах, Боже, забравих тозчас да кажа... Цял час загубих, доде те дирех из дола... Другаде да се видим... Сега бягайте!..

— Да бягаме? Ами ти? — попита Бойчо.

— Мен не гледайте, за мен не мислете... Бягайте по-скоро... На, вземи това — дрехи има тук... и бягай, Бойчо, и сбогом, да се видим пак, само ти остани жив, ний ще се видим и съберем пак, Бойчо, милий Бойчо... дето и да е... Сбогом...

И Рада, като подаде вързопа на Огнянова, хвана го за ръката и насила го потегли към изхода на запустялата воденица.

— Не, — каза решително Огнянов — аз не мога да те оставя в такава минута... Ако ония варвари идат по тебе...

— Да, идат, Бойчо!

— Те идат, и да те срещнат самичка в това диво място? Тия зверове?.. Не, по-добре ще умра тук, като те защищавам.

Но Бойчо веднага разбра безразсъдността, па и съвършената безполезност на такова отчаяно решение. Той изведнаж попита Рада:

— Радо, можеш ли вървя с нас?

На това най-неочаквано предложение, Рада отговори с възхищение:

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

— Бива, бива, Бойчо, аз ще вървя с вас заедно до край света... Да бягаме, да бягаме, Бойчо...

Огняновият поглед светна.

Нямаше време за губене.

— Към планината! — извика, почти изкомандва Огнянов.

И той пръв стъпи на прага, като хвърли поглед навсякъде из дола.

Беше вече късно.

На срещния яр, между острите скали, се чернееха турци. Те хващаха пусия зад камъните и зад храсталака там и се виждаха само главите им и пушките. На върха някой в бели гащи стоеше и сочеше към воденицата. То беше циганката. Турците и на отсамния яр клякаха зад камъните.

Огнянов и докторът видяха, че са загащени и нито помислиха за бягане, — то беше невъзможно.

Турците продължаваха да се спущат предпазливо и да се застаняват зад камъните на урвите и зад прикрития. Имаше до стотина души.

Пътеката в дола оставаше свободна.

Бойчо се обърна към Рада и й каза:

— Радо, иди си из пътеката, върви на длъж по реката.

Но тоз час страховита мисъл му замрачи лицето, и той рече:

— Не... стой тука по-добре...

И в Радиния поглед се четеше същото решение.

— С тебе, с тебе, Бойчо... — прошепна тя, като си сключи ръцете на гърдите.

И толкова скръб, обич и трагическа преданост се четяха във влажния й поглед! Такава готовност за смърт!

Огнянов и Соколов преброиха патроните си.

— Осемнадесет огъня имаме, — продума докторът.

— Стигат, за да се умре честно, — каза ниско Огнянов.

Тосун-бей беше довел ордата си и лично я командваше. Преди да се покаже на урвите, той беше затворил и дола и така бе стиснал в обръч бунтовниците, или по-добре — бунтовника, защото той беше уверен, че само Огнянов е въоръжен.

Преди да заповяда стрелба, Тосун-бей заръча да му извикат по турски:

— Предай се, консулос комита!

Само ековете на урвите повърнаха гласа.

Рада се бе сгушила в един ъгъл, замряла.

— Кураж, Радо! — каза й Бойчо скръбно.

Тя му направи само знак с ръка, като че искаше да каже: „В Клисура ме достраша, самичка и отхвърлена. Сега не ме е страх с тебе да умра наедно, като ме обичаш. Ще видиш..."

Бойчо разбра героичния смисъл на тоя ням отговор и очите му овлажняха. Миговете минуваха.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Огнянов и Соколов, прилепени до стените по начин да бъдат по-малко изложени, стискаха револверите си. Те хвърляха погледи към двете урви, от които на всеки миг очакваха да им блъвнат гръмотевици.

Мина се една минута. Види се, това беше срокът, даден от Тосун-бея.

Тогава запукаха пушки от западната урва, запукаха от източната, запукаха от дола. Обсадените слушаха как пищят куршумите през отверстието на покрива, през дупките на зидовете, и пляскат в камъните, па падат сплескани в краката им.

Балканският дол заехтя.

Изведнаж гърмежът утихна.

При всичката си продупченост, оградата даде заслона на троицата нещастници. Никой не беше закачен. Само Рада бе паднала в несвяст на земята. Куражът бе изменил на нещастната девойка. Забрадката й се бе свалила и черната й коса на вълни се разтилаше по рамото й в праха.

Навярно вторият залп няма да се забави и Рада, легнала тъй, беше изложена на куршумите.

Огнянов се наведе и я премести в ъгъла, който беше най-потулен, и подложи под главата й възглавница. Той я побутна, но тя не се събуждаше, тя все лежеше несъзнателна и нечувствуваща нищо, що става около й. И тогава, при вида на това прекрасно, побеляло, със склопени очи и избледнели устни лице, на тая нещастна мома, която бе свързала съдбата си с неговата, и с която той трябваше да се раздели при адски мъчителни предчувствия за нейната участ, когато ръката му не ще вече да я защищава от тия зверове, отчаяна, нечовешка скръб се изрази по лицето му.

— Мигар да я убие самичък? — помисли си той.

Понеже не приеха никакъв отговор от воденицата, нападателите се осмелиха повече, спуснаха се до по-долните камънаци и приближиха до дола. Воденицата по-тясно се стягаше отвред и мигът за решителни действия наставаше.

— Предай се, комита!

Отговор нямаше.

Веднага заплющяха град куршуми въз воденицата. Заедно с усилване на гърмежа, и турците пристъпваха по-близо насам. . . Понеже воденицата продължаваше да мълчи, те дойдоха до убеждението, че скритият вътре бунтовник няма оръжие. Куршумите все плющяха в стените, настъплението взимаше форма на юруш.

Турците се приближиха доста. Настана минутата. Огнянов беше изправен до единия прозорец, докторът — до входа.

Те се спогледаха и всеки изпразни револвера си в доста сгъстената гълпа на неприятеля. Тоя внезапен отговор свали троица души на земята и издаде силата на воденицата. Турците видяха, че защитниците й са повече от един. Това ги

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

посмути, но за миг. Клисурските победители с рев се спуснаха към опасната ограда. Една част от урвите стреляше, други в отверстията на воденицата, за да не допустне на бранителите й да се покажат там и да гърмят въз нападащите. Настана истински юруш.

— Докторе, ще се мре, прощавай навеки, брате!—каза Бойчо.

— Прощавай, брате!

— Докторе, никой жив да не падне в ръце!

— Никой, Бойчо: аз имам още четири патрона! Единият задържам за мене.

— Аз задържам два, докторе. — И Огнянов неволно се обърна към Рада. Тя все лежеше, но лицето и бе станало бяло като платно; из лявата страна на гърдите й тихо бликаше струйка червена кръв и течеше на вадички из диплите на роклята и. . . Един отплеснат куршум беше я ударил. Тя беше мъртва. Тя бе минала от несвяст във вечен сън.

Из романа „Под Игото" Иван Вазов

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ

Роден в гр. Видин през 1854 година. Учил се в родния си град, а след това завършил земеделско-индустриална академия в Чехия. Бил е учител. Починал в София през 1916 година.

Михалаки Георгиев е известен като добър хуморист. Написал е редица шеговити разкази под надслов „С тебешир и въглен", „Шарен свят" и др. Той рисува селския живот главно от Видинския край. Умее да разказва духовито и увлекателно. Героите му са прости и добродушни хорица, които говорят на своето местно наречие. Писателят влиза в положението им, живее с радостите и скърбите им затова от разказите му лъха особена топлота и човечност. Най-известни от разказите на М. Георгиев са: „Пенчо преброява населението в Глиен-дол", „Меракът на чичо Денчо", „Разкумил кума си", „Рада" и „Тахир Беговица".

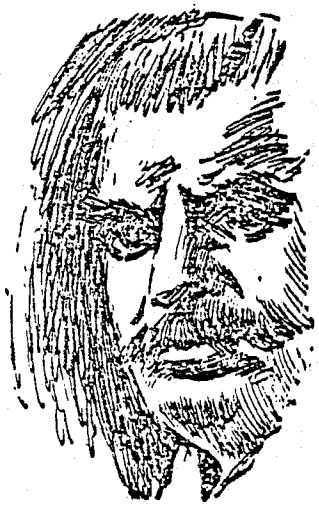

Разкумил кума си

— Един ден отивам в воденицата си, а насреща ми иде запъхтян моят воденичар... Що е? — питам. — Остави се — голяма беля!... Селяните от село Варево отведоха водата от воденицата към селските ливади — и сега таман у тоя зор, битлата спряха! — Как така отведоха? — думам. — На! Така! — Събраха се селяните, стотици души с мотики, търнокопи, па се туриха: та дè, та дè!... И сега вече воденицата спря! Бутвам коня по-скоро, та — там!... Гледам и се чудя! — Що правите, бре брята, — питам ги — що ми вземате водата, та ми съсипвате мюлка?... Изстъпи се един, та сербез-сербез ми отговаря, че те си знаят, какво правят, а аз ако искам, да съм бил питал началника...

Гледам, гледам, друго не може. — Ще се съдим. Ставам, та при адвоката. Изсипвам една кесия, пълна с пари, защото трябвало да се затискат много дупки на правицата!... Бре, ха днеска съд, ха утре съд, та стана цяла година и три месеца! Хеле, завчера беше нагодено да се съдим. Отивам си аз сербез-сербез в съда. Пък и защо да не съм сербез, мисля си: правото е на моя страна, адвокатинът — адвокат, съдията ми е кум: нали знаете, че даскал Витко, съдията, ми е кръстник от старо времо. Хесапя си — работата ми от Видинското кале по-яка.

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

Бай Гаврил въздъхна, неволно свали калпака си, та изтри своето високо, потънало в пот чело, позакашля се, опна десния си мустак накъм ухото и продължи:

— Така хесапях аз, ама моят хесап излезе прав като турските каймета: ти го хесапиш бешликът пет гроша, а той, пущината — само сто пари! Ставаме с адвокатина в уречения ден, та при кума, при съдията. Почна кумътъ да ни съди. Разпитва селяните, разпитва, па взе и мене да разпитва:

— Как ти е името? — каже.

Като рече: как ти е името, а мене ме щракна нещо тук, под гърдите, па ме сви-сви, да речеш жива усойница! . . . Хич, моля ти се, кум да ти е, да те е венчал, па да се прави, че и името ти не знае! . . .

Мислих, мислих, па си рекох: чакай, и ти си дявол, ама и аз ще ти отвърна. . .

— Мустафа Хасан, — отговарям и го гледам право в очите. Видях го, как пребледня, па се обърна към мене и дума, че не бивало в съда да правя шеги! . . .

— А ти що се шегуваш? . . . Хич, кум да ми си, да ме венчаеш, пък да ми не знаеш името!

Не стига това, ами ме пита пак, и знаете ли що ме пита? — Дали съм женен!

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School

— Де, дрън, дяволе де! — мисля си, па му отвърнах:

— Като си ме венчал, хелбетя, ще знаеш, дали съм женен или не!

Ама мислите, че се уплаши от това? Той все своята си знае, като че не ме е срещал, нито ме е виждал в живота си и като че е забравил, колко прасци ми е изял и колко вино ми е изпил по кръщавки и колко колачи съм му пращал по Божич и по Великден... Хич, помислете си, бе братя, взел да ме пита: „Колко деца имаш"!

Хе, тука вече не се сдържах, па като го подбрах: — Ама, слушай, куме, тебе ако не ти е за шега, мене хич не е... Мене ми огън гори на главата, мюлковете ми се разсипват, тия хайти, що си ги наредил тука, имотеца ми съсипаха, а ти си взел да се шегуваш с мене, та ме питаш колко деца имам?!... Колко имам ти ги знаеш, ти си ги кръщавал — друг кум до сега, слава Богу, не съм закумувал, ама, ако те е срам да ми си кум, защото си сега съдия, а пък аз — прост човек — ето ти кумството на, у тая капа!... И, както си държах калпака, пухнах го върху дъските, пред нозете му, па му рекох: — Отсега нататък: ни ти мене кум, ни аз тебе кумец... Да ти е просто и тебе, па да е просто и на мене — ни аз на тебе на сила, ни ти на мене на зор!... Сполай ти, толкова!

От яд забравих и воденица, и мюлк, и всичко. Как съм излязъл и как съм вървял по пътя — и сам не знам!...

Тая заран ми каза моя адвокат, че моето Видинско кале станало на циганско решето!... А на оная пущина, правдата ù върза очите — загубил съм делото. Началникът бил дал едно писмо на селяните, което им много помогнало, ама най-после работата се пресякла с клетва. Тридесет души от селските хайти, подучени от началника, се заклели, че тая вода си текла там от старини, може да има повече от шестдесет-седемдесет години, защото в село нямало човек, който да помни, кога е прокарана!

Та — така: вървя-вървя, та на мене дойде такава беля: хем права давия да загубя, хем кума си да разкумя...

Из „С тебешир и с въглен" Михалаки Георгиев

More DLI courses on LiveLingua - Online Language School